

Lublin, dnia 5 lipca 2021 r.

Roczne sprawozdanie z działalności
Zespołu Badań Propagandy i Dezinformacji
przy Instytucie Nauk o Polityce i Administracji Publicznej
w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
w okresie od czerwca 2020 r. do czerwca 2021 r.

Zgodnie z §7 pkt 2 lit. „d” Statutu Zespołu Badań Propagandy i Dezinformacji przekazuję roczne sprawozdanie z działalności Zespołu Badań Propagandy i Dezinformacji (dalej: ZBPiD).

Należy zauważyć, iż jest to pierwsze roczne sprawozdanie, Zespół Badań Propagandy i Dezinformacji został powołany decyzją Dyrektora Instytutu Nauk o Polityce i Administracji na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa UMCS w czerwcu 2020 r. w celu systematyzacji i intensyfikacji badań w obszarze propagandy i dezinformacji. W związku z tym, w pierwszym roku funkcjonowania ZBPiD podjęte zostały zarówno działania o charakterze organizacyjnym związanym z powołaniem Zespołu, wyznaczeniem pola nowych działań oraz promocyjnym, a także działania o charakterze badawczym, publikacyjnym i konferencyjnym. W okresie sprawozdawczym podjęto następujące działania:

I. ORGANIZACJA I SKŁAD ZESPOŁU (§ 7 pkt 2 Statutu)

1. W okresie od czerwca 2021 r. do czerwca 2021 r. przyjęto statut ZBPiD, powołano Kierownika Zespołu oraz utworzono Zespół w składzie: prof. dr hab. Walenty Baluk, dr Eleonora Kirwiel, dr Nadia Gergało-Dąbek, dr Jakub Olchowski, a w kwietniu 2021 r. do Zespołu dołączył także dr Adam Lelonek.

2. Uruchomiona została strona www Zespołu: <https://www.umcs.pl/pl/zespol-badan-propagandy-i-dezinformacji,19919.htm> [dostęp: 28 czerwca 2021].
3. Zarejestrowano w Bibliotece Narodowej w Warszawie cyklicznie wydawany „Biuletyn Monitoring Propagandy i Dezinformacji” i otrzymano sygnaturę ISSN 2719-5082. Wydawcą Biuletynu jest Instytut Nauk o Polityce i Administracji, Wydział Politologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, redaktorami prof. Walenty Baluk i dr Agnieszka Demczuk.
4. Podjęte zostały działania zmierzające do zawarcia porozumienia o współpracy pomiędzy Instytutem Nauk o Polityce i Administracji WPiD a Międzynarodowym Instytutem Republikańskim (dalej: IRI) w Waszyngtonie; w tym celu odbyło się spotkanie z przedstawicielem IRI w Warszawie, przygotowano projekt porozumienia i przekazano do działu prawnego UMCS w celu sprawdzenia treści proponowanych postanowień porozumienia z ogólnymi przepisami dotyczącymi działalności uniwersytetu.

II. SPOTKANIA ROBOCZE (§ 7 pkt 2 Statutu)

W okresie sprawozdawczym odbyło się kilka spotkań roboczych ZBPiD, podczas których dyskutowano o sprawach bieżących, podziale zadań w Zespole w ramach planowanych działań konferencyjnych, badawczych i publikacyjnych oraz podejmowanych działań mających na celu pozyskanie grantów na cele statutowe (*vide* VI. Granty). Spotkania odbywały się za pośrednictwem platformy MS Teams.

III. PROMOCJA DZIAŁAŃ ZESPOŁU, NAWIĄZANIE WSPÓŁPRACY Z PARTNERAMI (§ 4 lit. „e” Statutu)

1. Podjęte zostały działania promocyjne ZBPiD tj. podtrzymano i nawiązano relacje z dotychczasowymi partnerami – naukowcami i praktykami, współpracującymi z poszczególnymi pracownikami Zespołu, na bieżąco przekazywano partnerom informacje o podejmowanych działaniach ZBPiD, wspólnie z partnerami zrealizowano dyskusje, inicjatywy edukacyjne w formie tutorial i podcasting z zakresu problematyki propagandy i dezinformacji (*vide* IV. Konferencje, webinaria, debaty i inne) oraz podjęto działania o charakterze badawczym z IRI Beacon Project (w trakcie realizacji z IRI Beacon Project jest monitoring Facebooka dotyczący problematyki Ukrainy i sprawdzenia narracji 30 najbardziej aktywnych profili poruszających tematy ukraińskie w języku polskim).

2. Pracownicy ZBPiD od początku powołania Zespołu podjęli współpracę z instytucjami naukowo-badawczymi w Polsce i na Ukrainie oraz organizacjami pozarządowymi i think tankami, m.in. z Centrum Europy Wschodniej, Instytutem Europy Środkowej, Instytutem Stosunków Międzynarodowych Kijowskiego Uniwersytetu Narodowego im. T. Szewczenki w Kijowie, Centrum Stosunków Międzynarodowych, Helsińską Fundacją Praw Człowieka, StopFake.org, Fundacją im. Profesora Bronisława Geremka, Fundacją im. Roberta Schumana i Frontem Europejskim (*vide* IV. Konferencje, webinaria, debaty i inne oraz VI. Granty).

IV. KONFERENCJE, WEBINARIA, DEBATY I INNE (§ 4 lit. „c”, „d” i „g” Statutu)

Od czerwca 2020 r. do czerwca 2021 r. zarówno Zespół w całości, jak i poszczególni jego pracownicy zorganizowali, współorganizowali, uczestniczyli i moderowali webinaria, dyskusje i debaty (online ze względu na trwającą pandemię COVID-19) z zakresu problematyki dezinformacji, bezpieczeństwa informacyjnego i propagandy, tj.:

1. Zespół we współpracy z Instytutem Europy Środkowej, Centrum Europy Wschodniej i Instytutem Stosunków Międzynarodowych Kijowskiego Uniwersytetu im. T. Szewczenki zorganizował trzy webinaria. Pierwsze webinarium (inaugurujące działalność Zespołu) odbyło się w dniu 17 czerwca 2020 r. pt. „Propaganda i dezinformacja Rosji w przestrzeni informacyjnej Polski i Ukrainy”, drugie – w dniu 7 grudnia 2020 r. pt. „Dezinformacja i propaganda w dobie pandemii w Polsce i na Ukrainie” i trzecie – w dniu 26 maja 2021 r. pt. „Szczepionki przeciwko COVID-19 w dezinformacyjnych i spiskowych narracjach w Polsce i na Ukrainie”. Referaty, komentarze i krótkie artykuły naukowe z wniosków prezentowanych podczas dyskusji w trakcie webinarium zostały umieszczone w ramach wydawanego „Biuletynu Monitoring Propagandy i Dezinformacji”, na stronie Zespołu <https://www.umcs.pl/pl/biuletyn-monitoring-propagandy-i-dezinformacji-21323.htm> [dostęp: 28 czerwca 2021]. Dotychczas opublikowane zostały dwa numery, obecnie trwają prace redakcyjne nad kolejnym, trzecim numerem.

Ponadto, Jakub Olchowski podjął się organizacji i prowadzenia dwóch webinarium: pierwsze odbyło się pt. „Protesty na Białorusi – mity, fake newsy i chaos informacyjny” (w dniu 1 października 2020 r.), drugie zaś odbyło się 17 marca 2021 r. pt. „Wpływ nowych technologii na przemiany społeczno-ekonomiczne w Europie Środkowej i Wschodniej”; moderował również 2. webinarium ZBPiD pt. „Dezinformacja i propaganda w dobie pandemii w Polsce i na Ukrainie” (7 grudnia 2020 r.); Agnieszka Demczuk podjęła się

moderacji 3. webinarium ZBPiD pt. „Szczepionki przeciwko COVID-19 w dezinformacyjnych i spiskowych narracjach w Polsce i na Ukrainie” (26 maja 2021 r.), a Walenty Baluk poprowadził 1. webinarium pt. „Propaganda i dezinformacja Rosji w przestrzeni informacyjnej Polski i Ukrainy (17 czerwca 2020 r.). Pracownicy Zespołu prezentowali swoje referaty podczas trzech webinarium ZBPiD, tj. Adam Lelonek zaprezentował dwa referaty, tj. „Propaganda i dezinformacja Federacji Rosyjskiej w Polsce” (podczas 1. webinarium) i „Szczepionki w polskiej przestrzeni informacyjnej: narracje i dyplomacja szczepionkowa Chin i Rosji na Facebooku i Twitterze” (3. webinarium), zaś Agnieszka Demczuk zaprezentowała referat pt. „Infodemia koronawirusowa jako szczególnie szkodliwy przykład zaburzenia informacji w ujęciu Claire Wardle” (2. webinarium).

W debacie online w dniu 19 marca 2021 r. zorganizowanej przez Fundację Centrum im. Bronisława Geremka pt. „Polska, Bałkany a Unia Europejska – jak dezinformacja wpływa na europejskie społeczeństwo”, współfinansowanej w ramach projektu the Europe for Citizens Programme of the European Union wzięła udział Agnieszka Demczuk; Kierownik Zespołu wzięła także udział w debacie eksperckiej zorganizowanej przez Centrum Stosunków Międzynarodowych w Warszawie w ramach projektu Start2think w dniu 9 lutego 2021 r. pt. „Zoom na świat: Wojny informacyjne”. W webinarium pt. „Propaganda rosyjska: sowiecki przekaz w nowym wydaniu?” zorganizowanym przez Program Dziennikarstwo i Komunikacja Społeczna AFiB Vistula w dniu 16 czerwca 2020 r. wzięła udział w dyskusji Jakub Olchowski.

2. Zespół objął patronatem merytorycznym szkolenie online zorganizowane przez m.in. Polską Fundację im. Roberta Schumana, Fundację Centrum im. Bronisława Geremka, Wojowników Klawiatury, MamPrawoWiedzieć.pl w dniu 11 marca 2021 r. pt. „Nie daj się nabrać na fake newsa!”, adresowane do internautów i użytkowników mediów społecznościowych, podczas którego zaprezentowano problematykę związaną z działalnością farm trolli w cyberprzestrzeni oraz praktyczne narzędzia pozwalające na zdobycie skuteczniejszej odporności informacyjnej.

3. Pracownicy Zespołu w ramach współpracy z organizacją StopFake.org (polskiej sekcji międzynarodowego projektu w ramach inicjatywy Mohylańskiej Szkoły Dziennikarstwa w Kijowie) przygotowali w formie tutorialów i podcastów (audio-wideo) komentarze eksperckie popularyzujące wiedzę z zakresu dezinformacji i sposobom jej przeciwdziałania, tj.:

- Agnieszka Demczuk, *Niemiecka „ustawa Facebooka”, Ustawodawstwo antyfejkowe, Jak skutecznie bronić się przed dezinformacją? O idei fact-checkingu (cz. 1), Jak skutecznie bronić się przed dezinformacją? O wybranych inicjatywach fact-checkingowych i roli fact-checkerów (cz. 2);*
- Walenty Baluk, *Propaganda rosyjska a COVID-19, Jak Rosja wykorzystuje pandemię do walki z Zachodem.*

Więcej na stronie: StopFake.org, <https://www.stopfake.org/pl/category/video-pl/> [dostęp: 28 czerwca 2021].

V. PUBLIKACJE (§ 4 lit. „b” i „g” Statutu)

Opublikowane zostały następujące monografie, publikacje zbiorowe, artykuły naukowe i komentarze eksperckie z zakresu omawianej problematyki Zespołu autorstwa jego pracowników (zgodnie z § 5 Statutu):

- J. Olchowski, *Hybrydowość zagrożeń*, [w:] *Rosja wobec państw Europy Środkowej i Wschodniej*, red. T. Stępniewski, Lublin 2020a
- Kuczyńska-Zonik, A. Szabaciuk, J. Olchowski, *Rosyjska dezinformacja w Europie Wschodniej i państwach bałtyckich w czasie pandemii*, „Komentarze IeS” 2020, nr 218
- J. Olchowski, *Infodemia – dezinformacja w czasach zarazy*, [w:] *Rosyjska propaganda wobec Polski i Ukrainy*, „Biuletyn Monitoring propagandy i dezinformacji”, Lublin 2020, nr 1
- J. Olchowski, *Militaryzacja informacji – Rosja na „infowojnie”*, [w:] *Zagrożenia bezpieczeństwa w procesach globalizacji*, red. H. Chałupczak, K. Marzęda-Młynarska, M. Pietraś, R. Suduł, Lublin-Zamość 2020
- Demczuk, *Wolność wypowiedzi w społeczeństwie informacyjnym*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2020
- Demczuk, *SARS-CoV-2 I COVID-19. Plotki, dezinformacje I narracje spiskowe w polskim dyskursie publicznym*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2021
- Demczuk, *Skutecznie możemy bronić się przed dezinformacją? Edukacja medialna 3.0 i inicjatywy fact-checkingowe - wybrane refleksje*, [w:] *Rosyjska propaganda wobec Polski i Ukrainy*, „Biuletyn Monitoring Propagandy i Dezinformacji”, Lublin 2020, nr 1
- Demczuk, *Infodemia koronawirusowa jako szczególnie szkodliwy przykład zaburzenia informacji w ujęciu Claire Wardle*, [w:] *Dezinformacja i propaganda w dobie pandemii w Polsce i na Ukrainie*, „Biuletyn Monitoring Propagandy i Dezinformacji”, Lublin 2020, nr 2
- W. Baluk, *Polska na celowniku Putina. Narracja rosyjskiej propagandy w sprawie wybuchu II wojny światowej*, [w:] *Rosyjska propaganda wobec Polski i Ukrainy*, „Biuletyn Monitoring Propagandy i Dezinformacji”, Lublin 2020, nr 1
- W. Baluk, *COVID-19 – Sputnik – Dezinformacja. Propaganda Rosji w dobie pandemii*, [w:] *Dezinformacja i propaganda w dobie pandemii w Polsce i na Ukrainie*, „Biuletyn Monitoring Propagandy i Dezinformacji”, Lublin 2020, nr 2

- Lelonek, *Propaganda i dezinformacja Federacji Rosyjskiej w Polsce*, [w:] *Rosyjska propaganda wobec Polski i Ukrainy*, „Biuletyn Monitoring Propagandy i Dezinformacji”, Lublin 2020, nr 1
- N. Gergało-Dąbek, *Reakcja mediów rosyjskich na powołanie Trójkąta Lubelskiego*, [w:] *Dezinformacja i propaganda w dobie pandemii w Polsce i na Ukrainie*, „Biuletyn Monitoring Propagandy i Dezinformacji”, Lublin 2020, nr 2

VI. BADANIA (§ 4 lit. „a” i „g” Statutu)

W pierwszym roku funkcjonowania ZBPiD przeprowadzono następujące projekty badawcze:

- Agnieszka Demczuk, projekt własny i monografia pt. *SARS-CoV2 i COVID-19. Plotki, dezinformacje I narracje spiskowe w polskim dyskursie publicznym*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2021;
- Adam Lelonek i Brady Hills, trzy projekty monitoringu dyskursu na Facebooku na temat dyplomacji szczepionkowej przeprowadzone narzędziem CrowdTangle i raporty pt. "Vaccine diplomacy" in Poland: FB monitoring 5-11 kwietnia 2021 - <https://www.iribeaconproject.org/vaccine-monitor-pl-3>; "Vaccine diplomacy" in Poland: FB monitoring 29 marca - 4 kwietnia 2021 - <https://dash-iribeaconproject.org/poland/vaccine-monitor-pl-2/> oraz "Vaccine diplomacy" in Poland: FB monitoring, 22-26 marca 2021, <https://dash-iribeaconproject.org/poland/vaccine-monitor-pl-2/>

VII. GRANTY (§ 4 lit. „f” Statutu)

W pierwszym roku funkcjonowania Zespołu pracownicy podjęli się działań związanych z pozyskaniem środków finansowych w ramach otwartych konkursów grantowych, tj.:

- Walenty Baluk, jako kierownik proponowanego projektu (treść wniosku konsultowana z Jakubem Olchowskim, Agnieszka Demczuk i we współpracy redakcyjnej i organizacyjnej wniosku z Nadią Gergało-Dąbek) złożył do Narodowego Centrum Nauki wniosek pt. „Propaganda i dezinformacja Rosji w przestrzeni informacyjnej Polski i Ukrainy w kontekście destrukcyjnego wpływu na relacje polsko-ukraińskie” (wniosek jest na etapie procedury odwoławczej od decyzji nr NCN nr DEC-2020/37/B/HS5/01508 z dnia 20 października 2020 r.;
- Pracownicy Zespołu z rekomendacji Dyrektora Instytutu prof. Marka Pietrasia przygotowali wniosek o sfinansowanie działań o charakterze edukacyjnym w ramach Programu Alumni Affairs Disinformation Fund koordynowanego przez Ambasadę

Stanów Zjednoczonych Ameryki w Polsce pt. tytuł zaproponowanego projektu – „Być oszukany nie jest usprawiedliwieniem, czyli dziesięć lekcji o (dez)informacji i jej przeciwdziałaniu” (z 29 nadesłanych z Polski projektu, wybrany został jeden, niestety nie projekt zaproponowany przez Zespół);

- W ramach koalicji organizacji pozarządowych (m.in. Fundacja im. B. Geremka, Fundacji im. R. Schumana, Stowarzyszenia 61, Fundacja Reporterów) przygotowano i przekazano do rozstrzygnięcia wnioski pt. „Empowering and raising citizens awareness” finansowanego ze środków Grants For An Action” (decyzja jeszcze nie została podjęta);

VIII. DYDAKTYKA (§ 4 lit. „h” Statutu)

W okresie sprawozdawczym pracownicy prowadzili także zajęcia dydaktyczne dotyczące problematyki dezinformacji i propagandy:

- Nadia Gergało-Dąbek w semestrze zimowym 2020/2021 prowadziła translatorium języka rosyjskiego na 2 r. 3 st. na kierunku Nauka o mediach pt. "Propaganda polityczna we współczesnych mediach Federacji Rosyjskiej: analiza dyskursu";
- Agnieszka Demczuk w semestrze zimowym prowadziła fakultet na kierunku Produkcja Medialna na 2 r. 1 st. pt. „Postprawda i mowa nienawiści we współczesnych mediach”, w roku 2021/2022 zgłoszony został także wykład ogólnouniwersytecki w trybie zdalnym pt. „Propaganda i dezinformacja we współczesnym świecie”;
- Jakub Olchowski w semestrze zimowym prowadził zajęcia pt. *Zagrożenia bezpieczeństwa międzynarodowego*, (SM 2 r., 1 st.)
- Eleonora Kirwiel w semestrze zimowym prowadziła przedmiot fakultatywny pt. *Wojna informacyjna Rosji w XX i XXI wieku*, (BN 3 r. 1 st.)

Podsumowując, w okresie od czerwca 2020 r. do czerwca 2021 r. pracownicy Zespołu Badań Propagandy i Dezinformacji podjęli się wielu różnych działań zarówno tych o charakterze badawczym, jak i tych o charakterze konferencyjnym, edukacyjnym i wydawniczym. Tym samym, w pierwszym roku funkcjonowania Zespół realizował wszystkie wymienione w § 4 Statutu zadania statutowe tj. prowadził badania naukowe, upowszechniał wyniki badań w postaci publikacji, organizował konferencje i inne spotkania naukowe, popularyzował wiedzę w innych formach (w ramach inicjatywy StoFake.org), współpracował z innymi ośrodkami naukowymi, podjął działania mające na celu pozyskanie grantów

badawczych, prowadził działalność analityczną i ekspercka oraz wspierał proces dydaktyczny oraz współorganizował i objął patronatem szkolenia online).

Warto nadmienić, iż Zespół w ramach projektowanego porozumienia INoPiA a IRI będzie chciał w następnych miesiącach podjąć się wspólnych działań o charakterze badawczym z pracownikami Beacon Project; w badaniach tych wykorzystywane będą udostępnione przez IRI pracownikom ZBPiD narzędzia służące do monitorowania cyberdyskursów w mediach społecznościowych np. CrowdTangle i innych. Ponadto, Zespół Badań otrzymał promesę nieodpłatnego skorzystania z narzędzia służącego do badania nasłuchu w sieci (tj. metoda *social listening*) oferowanego przez podmiot komercyjny firmę SentiOne; platforma monitoringowa może być w przyszłości wykorzystana do badań własnych Zespołu, albo w ramach badań sfinansowanych przez NCN w ramach wnioskowanego projektu.

Kierownik Zespołu
Agnieszka Demczuk